

Шарата Н., д.пед.н., доцент
Миколаївський національний аграрний університет
e-mail: sharata@mnaeu.edu.ua

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)» В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Метою курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» є підвищення рівня загальномовної підготовки, мовної грамотності, комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти, практичне оволодіння основами офіційно-ділового, наукового, розмовно-офіційного стилів української мови, що забезпечить професійне спілкування на належному мовному рівні.

Предметом дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» є мова як національно-культурний феномен, зокрема, як засіб спілкування у професійній сфері.

Змістом вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» є культурний і соціально-політичний процес розвитку сучасного суспільства, що відбувається у мові і виявляється у практичній площині професійного спілкування. Його складовими частинами є специфіка функціонування української мови (фонетичні, морфологічні, синтаксичні, лексико-семантичні особливості), сучасна політика у сфері національної мови, національно-мовний етикет, мова і культура тощо. При цьому об'єкт вивчення пов'язаний з предметом основної професійної діяльності майбутніх службовців і управлінців: виконання виробничих і службових завдань та функцій, визначених законами і нормативними актами України, статутом, інструкціями установ, підприємства чи відомства.

Основними завданням практичних занять є ознайомлення здобувачів вищої освіти з мовним законодавством України, нормами української літературної мови (орфографічними, пунктуаційними, лексичними, морфологічними, синтаксичними, стилістичними) у професійному спілкуванні, правилами складання професійних документів, термінами, професіоналізмами, номенклатурними назвами, з'ясувати особливості усного професійного мовлення, особливості використання лексики і фразеології в професійному спілкуванні, опанування здобувачем вищої освіти основ науково-технічного перекладу.

Матеріал навчальної дисципліни має подаватися, на нашу думку, після початку вивчення фахових дисциплін та засвоєння певної професійної, зокрема термінологічної, лексики. Пріоритетом повинно стати опрацювання, крім лінгвістичної, фахової літератури з метою здобування інформації, а також розвиток умінь усної та письмової професійно спрямованої компетенції в галузі науково-технічного перекладу опрацьованих науково-професійних текстів. Основними методами, які використовуються під час викладання і вивчення дисципліни, є: інтерактивні, кейс-метод, метод прес-формули, наочні

методи, практичні методи, творчі методи, методи контролю та самоконтролю (графічний диктант та інші), дослідницькі та інші.

Одним із важливих завдань курсу «Українська мова(запрофесійним спрямуванням)» є практичне ознайомлення з різного типу словниками й вироблення навичок користування ними. Систематична робота здобувача вищої освіти з різного типу лексикографічними працями сприяє збагаченню лексичного та фразеологічного запасу, удосконаленню мовної грамотності, підвищенню культури та збільшує можливість засвоєння нових понять. Уміння працювати з термінологічними словниками дає змогу поповнити знання студентів лексичними одиницями обраного фаху.

Наведемо зразки термінологічних словників для здобувачів вищої освіти аграрних ЗВО:

-Словник іншомовних слів / С. П. Бибик, Г. М. Сюта, С. Я. Ярмоленко. – Х. : Фоліо, 2006. – 623 с.

- Словник іншомовних слів / уклад. Л. О. Пустовіт та ін. – К. : Довіра :УНВЦ «Рідна мова», 2000. – 1017 с.27.

- Словник-довідник з культури української мови /Д. Гринчишин,А. Капелюшний, О. Сербенська [та ін.] – К. : Знання, 2006. – 367 с.

- Українська мова : енциклопедія. – 3-тє вид., зі змін. і доп. – К. : В-во«Укр. енциклопедія» імені М. П. Бажана, 2007. – 854 с.

Необхідною аналітичною вправою з метою засвоєння знань з лексикографії є,на нашу думку, завдання, що передбачають вивчення іншомовних слів.

Наприклад, доберіть українські відповідники до іншомовних слів: *релевантний, фальсифікація, адаптувати, ординарний, утилітарний, глобальний, гомогенний, аргумент, інтенсивний, класифікація, екстраординарний, експеримент, квантитативний, кореляція, субординація, евентуальний, варіація, вертикальний, паралельний, концентрувати, компонент, дефініція, нейтралітет, конфіденційний, об'єктивний, структура, стабільний, соціум, синхронний, унітарний, критерій, конфронтація, моніторинг.*

Ще одним видом аналітичних вправ за лексичним мовним рівнем є робота зпідручниками, посібниками й словниками. Пропонуємо такі завдання: користуючись словником, розкрийте значення термінів, які в різних галузях науки набувають інших значень: *конструкція, реконструкція, автохтони, агент, адаптація, аерація, акт, активний, актуальний, корінь, елемент, валентність, нейтралітет*; випишіть зі словника 10 запозичених термінів. Укажіть, з яких мов їх запозичено. Доберіть, якщо можливо, українські відповідники. Наприклад: кредит (з латинської мови) – позика.

В усному фаховому спілкуванні для вдосконалення творчих умінь обирати з кількох можливих варіантів найточніший, стилістично доречний і виразний, який найкраще б відповідав для конкретної ситуації спілкування, ми використовуємо систему комунікативних завдань. Наприклад, створіть рольову ситуацію: *1) Ви зустрілися із знайомою людиною, після взаємного привітання починаєте розмову з набору стереотипних запитань і отримуєте лаконічні*

відповіді; 2) Змодельуйте таку ситуацію: Ви невдоволені вчинком свого колеги, зробіть йому зауваження, а він Вам повинен дати відповідь; 3) використовуючи етикетні формули, змодельуйте бесіду між директором (керівником) і особою, яка без поважних причин не з'явилася на роботу.

Під час виконання завдання здобувачі вищої освіти переконуються, що ділове мовлення не може бути цілком спонтанним, що надзвичайно важливо мати в активному словнику цілий арсенал мовних засобів, які можна використовувати, беручи до уваги соціальні ролі партнерів по спілкуванню. Під час обговорення доцільно поставити проблемні запитання, наприклад: «Чи змінюється набір мовних засобів затакої зміни соціальних ролей комунікантів?».

Актуалізуються також соціолінгвістичні відомості, наоснові яких формуються вміння добирати мовні засоби для оформлення думки відповідно до виконуваної комунікантом у колективі соціальної ролі.

Наступний вид завдань передбачає власне конструювання діалогів та полі-

логів. Наприклад, пригадайте правила мовленнєвого етикету під час вітання. Побудуйте і запишіть діалог, дотримуючи цих правил; прочитайте поданий нижче діалог під час співбесіди. Чи правильно відповідає претендент на вакантну посаду роботодавцю? Що треба відповідати і як?

– Розкажіть, будь ласка, де ви працювали?

– Ой, я працювала в багатьох установах.

– Можна конкретніше!

– Ну, не знаю. А що вам потрібно?

– А що ви умієте?

– Я все умію.

Отже, застосовуючи зазначену систему методичних прийомів формується культура ділового мовлення майбутніх фахівців-аграріїв, зокрема: збагачується лексичний запас мовленнєвими блоками; коригується їхнє мовлення відповідно до літературних норм тощо.

Список джерел

1. Шарата Н. Г. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. / Н. Г. Шарата, Т. П. Кравченко. – Миколаїв : МНАУ, 2020. – 306 с.